

Nana Ekvtimišvili

romanas

v
KRIAUSIŲ LAUKAS

XX a. pabaigos Tbilisis. Laukinis, rupus, labai tikras gyvenimas ir ypatinga Sakartvelo atmosfera.

TYTO ALBA

Nana Ekvtimišvili

v romanas

KRIAUSIŲ LAUKAS

Iš kartvelų kalbos vertė
Kotryna Garanašvili

VILNIUS 2022

ნანა ექვთიმიშვილი
მსხლეტის მინდორი
Bakur Sulakauri Gamomcemloba,
Tbilisi, 2015

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Nana Ekvtimishvili 2015, 2018

© Suhrkamp Verlag Berlin 2018

All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin.

© Kotryna Garanašvili, vertimas į lietuvių kalbą, 2022

© „Ityto alba“, 2022

ISBN 978-609-466-641-4

1

Tbilisio pakraštyje, ten, kur dauguma gatvių neturi pavadinimų, o bevardžiai kvartalai jungiasi į didesnius mikrorajonus, viena gatvė pavadinimą vis dėlto turi – tai Kerčės gatvė. Čia nieko ypatingo nepamatysi – nei istorinių pastatų, nei fontanų, nei paminklų žymioms asmenybėms, tik abipus gatvės stūksančius daugiabučius, dar vieną kitą tarp jų įspraustą pastatą: Lengvosios pramonės kolegiją ant plynaukštės, apšodintą eglėmis, vaikų darželį, niekuo neišsiskiriančią pagrindinę mokyklą, buvusį telekomunikacijų įrangos pastatą, būsto priežiūros tarnybą, nedidelę maisto prekių parduotuvę, prekybos centrą, o pačiame gatvės gale – Idiotų mokyklą, taip pramintą vietinių, o iš tikrųjų – Internatinę sutrikusio intelekto vaikų mokyklą.

Niekas jau neprisimena, kam 1974-aisiais atėjo į galvą Sovietų Gruzijoje gatvę pavadinti Krymo miesto vardu – miesto, kuriame vieną saulėtą 1942-ųjų spalį, nuo išilusios per vasarą Juodosios jūros pučiant vėjeliui, nacių armija paėmė

į nelaisvę ir nužudė dešimt tūkstančių žmonių. Čia laivų nematyti ir nuo jūros nepučia vėjelis. Vėlus pavasaris, kaitina saulė, nuo jos garuoja asfaltas ir geibsta medžiai. Kartais pravažiuoja koks automobilis. Ant kelio tįso šunys – tie, kurie nepatingi atsikelti, lodami palydi automobilį iki sankryžos, sustoja ir liūdnai žiūri jam pavymui, paskui grįžta pas savo gentainius ir toliau voliojasi dulkėse.

Kerčės gatvė, kitaip nei bendravardis miestas, didvyriais pasigirti negali. Nacių pajėgoms apsupus Kerčės gyventojus, – tiek žydus, tiek nežydus, – dešimt tūkstančių apsiaustų sovietų karių drąsiai ir pasiaukojamai priešinosi, bet galiausiai buvo nugalėti. Gal dėl to po karo Sovietų valdžia nusprendė Kerčei neskirti miesto didvyrio vardo. Kitaip tariant, miestas negavo valstybinės paramos ir turėjo pats rūpintis atstatymu. Miesto didvyrio vardas Kerčei buvo suteiktas tik praėjus trisdešimt vieniems metams, 1973-iaisiais. Po metų Tbilisyje besidriekianti gatvė ir gavo tokį pavadinimą. Tianečio prospektas buvo pervadintas Kerčės gatve; gal todėl, kad tais laikais Tianetis* dar nebuvo didvyriškai pasižymėjęs. Vietiniai vyrai, išgyvenę Didįjį Tėvynės karą, vienas po kito traukėsi iš šio pasaulio: vyrai, kurie šventinėmis dienomis puikuodavosi prie švarkų prisegtais ordiniais ir medaliais, spindinčiais saulėje jiems išpūtus liesas krūtines, oriai vaikštinėję šaligatviu, santūriai šnekučiuojantis tarpusavyje. Daugelis svetainėje turėjo pasikabinę Stalino portretą. Jie didžiavosi karo pergale. Bet iš šio pasaulio jie išėjo be

* Miestelis šiaurės rytų Sakartvele (*visos pastabos – vertėjos*).

vilties, nes savo vaikams ir anūkams paliko sujauktą tėvynę. Jų palikuonys tebegyveno Kerčės gatvėje ir jos apylinkėse pagal čekiškus ir maskvietiškus projektus pastatytuose daugiabučiuose ir ankštuose Chruščiovo laikų butuose, judėdami tarp namų, darželių, mokyklų, parduotuvių ir darboviečių. Griuvus Sovietų Sąjungai, subyrėjo ir šis ritmiškas judėjimas. Kai kurie gyventojai slėpėsi užsidarę namuose tarp keturių sienų. Kiti trynėsi gatvėse ir kiemuose, dieną naktį praleisdavo mitinguose arba piketuodami. Kai kurie nukabinotais Stalino nuotraukomis nuo svetainių sienų. Kai kurie tiesiog iškeliaavo į dausas.

Saulėtą vėlyvo pavasario dieną Lela stovi po karšto vandens srove senoje Idiotų mokyklos prausykloje Kerčės gatvėje ir mąsto.

„Reikia užmušti Vano...“

Lela užsimerkia, nejudėdama klausosi tekančio vandens garso.

„Užmušiu Vano, o paskui tegul jie daro, ką nori.“

Prausykla pilna garų. Lela užsuka čiaupą. Garas kyta nuo jos lieso, paraudusio kūno. Tiesiai per jos nugaros vidurį eina iškrypusi stuburo linija, jungianti ploną liemenį su tik šiek tiek už jį platesniais pečiais.

„Tikrai užmušiu...“ – pagalvoja ji, kiša rankas į chaki spalvos marškinių rankoves ir užsisėga sagas. Šalia stovi iš klasės atnešta geltona medinė kėdė, suskilinėjusi ir išbrinkusi nuo drėgmės. Ant jos sėdynės guli skalbiamojo muilo gabalėlis

ir šukos išlūžinęjusiais dantimis, ant atlošo kabo drabužiai. Lela užsitraukia kelnes, sukiša į jas marškinius ir tvirtai susiveržia diržą.

„O aš... jie man nieko nepadarys. Sakys, kad išprotėjau. Arba kad visada tokia buvau... Blogiausiu atveju įkiš mane į beprotnamį. Tarkim, Tarielio vaiką irgi įkišo, bet išleido... o dabar jis laisvas kaip paukštis...“ – mąsto Lela. Persibraukia pirštais per varvančius plaukus ir pakrato galvą kaip šlapias šuo. Tą akimirką prausyklos durys su trenksmu atsidaro, ir Lela per garus pamato neaiškų siluetą.

– Mergaite, tu čia? – šūkteli Iraklis, laikydamas durų rankeną.

Lela nekreipia dėmesio, rengiasi toliau. Sunkiai kiša dar drėgnas pėdas į kojines.

– Ei, mergaite, Dali visur tavęs ieško!

– Ko nori? – Lela apsiauna sportbatį ir tvirtai užsiriša raištelius.

Iš lauko atsklidęs vėjelis prasklaido garus ir dabar ji aiškiai mato Iraklį, jo dideles akis ir atlėpusias, beveik perregimas ausis. Jis nekantriai atsidūsta.

– Paskubėk, Dali tavęs reikia. Vaikai vėl dūksta ir neklauso...

Lauke saulėta, šilta. Kieme nėra gyvos dvasios. Lela su Irakliu bėga pro stadioną. Erdviame vestibulyje, išklotame betoninių plytelių mozaika, kaip visada vėsu. Ant sienų kabo tuščios spintelės, prie vienos iš jų pritaisytas raudonas gesintuvas.

Lela užkopia laiptais į penktą aukštą ir nubėga koridoriumi. Iš tolimiausio kambario atsklinda gailus Dali balsas.

Prieš keletą mėnesių mokykla iš ministerijos gavo humanitarinės pagalbos – jai buvo padovanotos naujos medinės lovos. Senosios sunkios geležinės lovos buvo sunėštos ir sukrautos viename penkto aukšto kambaryje. Net anksčiau, kai šiame kambaryje dar buvo vaikų miegamasis, pro prakiurusias lubas lašėjo vanduo. Atėję statybininkai užtaisė lubas, bet tai nieko nepadėjo. Vėliau jas taisė ir antrą kartą, ir trečią... bet lietuvi lyjant vanduo vis tiek visada lašėdavo, ir netrukus visi prie to priprato. Lyjant vaikai čia atbėgdavo pasidžiaugti atsiveriančiu reginiu. Visame kambaryje pristatyta kibirų ir indų, skirtų surinkti lašančiam vandeniui, kurį vėliau reikia išpilti lauk pro langus arba iš balkono. Kai čia buvo sunėštos senosios geležinės lovos, vaikai kambarį praminė Šokdynių kambariu. Dabar beveik neįmanoma vaikų iš čia ištraukti, nes visoje mokykloje nėra smagesnės pramogos, nei šokinėti ant tų senų lovų, net kai lyja lietus.

Prie šio kambario smagumo prisidėjo dar kai kas – netikėtai nukrito mažas jo balkonėlis. Ant žemės nubyrėjo krūva betono luitų drauge su geležiniu turėklu ir šiferio plokštėmis. Ten, kur būta balkono, teliko prie sienos pritvirtinta atraminė sija. Tiesiai po juo besidriekiančiame stadione vaikai dažnai bėgiodavo ir žaisdavo futbolą, laimė, tąkart niekas nebuvo sužeistas. Dėl šios priežasties mokyklos valdžiai, savaime suprantama, taip palengvėjo, kad dėl paties balkono niekas nebesijaudino. Po kelių dienų staiga pradingo balkono

durys. Kažkas tikriausiai nusprendė, kad jei jau nebėra paties balkono, nereikia ir į jį vedančių durų. Šiaip ar taip, vienoje Šokdynių kambario sienoje, ten, kur anksčiau buvo balkono durys, taip ir liko kiaurymė, pro kurią tokiomis dienomis kaip ši matyti giedras mėlynas dangus, tuopų viršūnės ir kaimyninis daugiabutis.

Įžengus vidun prieš Lelos akis atsiveria tikra sumaištis. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad kambaryje nedidelio ūgio apkūni moteris žaidžia su būriu vaikų gaudynių, bet netrukus paaiškėja, kad ji tikrąja šio žodžio prasme juos gaudo, taip nė vieno ir nepagaudama. Tai Dali, mokyklos prižiūrėtoja, šiaudien einanti tvarkdarės pareigas. Pro retus, raudonus Dali plaukus prasišviečia pakaušis. Jie styro į visas puses, rėmindami jos veidą kaip aureolė šventojo ikonoje. Užsiimdama su vaikais ji tiek prisikenčia, kad, gerai pagalvojus, tikrai galėtų būti šventoji kankinė.

– Arba nulipat, arba kaipmat gaunat į kailį! – šaukia Dali. Vaikai tik juokiasi ir toliau vaiko vienas kitą. – Matai, Lela? Buvau apsukusi duris viela, bet jie vis tiek sugebėjo atsidaryti. Ir še, kas darosi!

Kambario kampe Lela pastebi Vaską. Vaska – romų kilmės penkiolikmetis, kaip tokio amžiaus smulkokas, todėl atrodo jaunesnis. Jis jau seniai čia gyvena. Lela atsimena, kaip jis pirmąkart atvyko į mokyklą. Jam buvo aštuoneri. Į mokyklą jį atvedė dėdė, juodbruvas vyriškis žaliomis akimis, keletu tatuiruočių ant gauruotų rankų ir tarp lūpų smilksnė cigarete. Vyriškis niekada daugiau taip ir nepasirodė. Iš pradžių, kol dar nebuvo Iraklio, Vaska laikėsi arčiau

Lelos – ši jį priglobė ir saugojo nuo kitų vaikų, kuriems naujokai tebuvo lengvas grobis. Kai tapo truputį vyresni, jiedu netikėtai pradėjo mylėtis. Už prausyklos, po kriaušėmis, įmirkusio lauko pakraštyje. Lela prisimena, kad tą pirmąją naktį žaidimų aikštelė buvo tuščia. Dali tuo metu išitraukusi žiūrėdavo Pietų Amerikos televizijos muilo operą, kurioje jaunamartė ir jos anyta audringai aiškinosi santykius. Dali nepraleisdavo nė vienos serijos, o vaikai taip pat jau buvo išitraukę į jose verdančias aistras. Tą vakarą visi taip pat nuėjo vidun žiūrėti televizoriaus, o Lela su Vaska pasiliko lauke. Lela nebeprisimena, kaip viskas įvyko. Prisimena, kaip jie nuėjo į kriaušių lauką, prisimena, kaip nusivilko drabužius. Lelai neskaudėjo, kitaip nei anksčiau. Tiesą sakant, šįkart jausmas buvo net malonus. Ji jautė švelnų ir atsargų Vaskos kūną... Jai nepatiko tik Vaskos klubų kaulai, besiremiantys į jos. Jie bučiavo vienas kitą į lūpas. Vaska jau žinojo, kaip bučiuotis liežuviais. Nei vienas, nei kitas nepratarė nė žodžio. Nei pirmą kartą, nei vėliau, kai vis susitikdavo ir susitikdavo po kriaušėmis.

Lela tiksliai nebeprisimena, kada viskas pasikeitė, nebeprisimena, kada ir kodėl jai pradėjo nepatikti Vaska ir kodėl ėmė jį be paliovos žeminti. Vaska visada ramiai ir nieko nesakydamas pakenčia tokį Lelos elgesį. Jis tik šypsosi. Lela negali pakęsti tos šypsenos. Jai taip ir norisi pulti prie jo ir taip trenkti, kad ta šypsena pranyktų nuo raudonų jo lūpų. Vaska visada šypsosi. Kai pirmą kartą atvažiavo į mokyklą, jis buvo kitoks. Neišsiskyrė iš kitų, nežiūrėjo į tolumą blausiu žvilgsniu, daugiau kalbėjo. O vėliau nejučia jo veide

atsirado ta keista šypsena, šiek tiek pašai, neperprantama... Nesuprasi, ar jis šypsosi pats sau, ar šaiposi iš kitų, ar tik šiaip vypso.

– Ko čia stovi, kvaily? – režia Lela Vaskai. – Ką, negali padėti Dali?

Vaska šypsodamasis pažvelgia į Lelą savo šviesiai žaliomis akimis ir tik kažką sumurma.

Lela pasuka prie nukritusio balkono, kurio tarpdury žaidžia keletas vaikų. Pora vaikų stovi ant slenksčio. Vienas jų, Pako, drąsus šešerių metų naujokas su Peliuku Mikiu ant marškinėlių ir juodais šortais, šypsodamasis stovi ant geležinio strypo kaip lyno akrobatas.

– Ką aš jums sakiau? – ima šaukti Lela. – Ar nesakiau, kad čia neitumėt? Kad staigiai dingtumėt iš čia, kol pati jūsų neištrenčiau!

Ant balkono slenksčio žaidę vaikai pasileidžia bėgti. Pamačius Lelą, Pako šypsena išblėsta. Jis susvyruoja, bet tuoj pat vėl atgauna pusiausvyrą ir ištiesęs rankas atsargiai žingsniuoja siauru strypu atgal į kambarį. Dar jam nespėjus pasiekti krašto, Lela jau čiumpa jį už apykaklės ir truktelėjusi iškelia į viršų. Pako lieka tik bejėgiškai tabaluoti kojomis ore, jo veidas išblykšta, smakras trūkčioja.

– Paleist tave? Klausiu, ar paleist?

Lela dar jį pakrato. Pako beviltiškai tiesia į ją rankas.

– Nori, kad paleisčiau? Nori? Nori tėkštis ant žemės ir nusisukti sprandą?

Lela pagaliau įtraukia jį vidun ir paleidžia. Pako nuskudžia kiek įkabindamas, kaip mažas vabalėlis, kuris buvo

patekęs į mirtiną pavojų žmonių pasaulyje ir dabar atgavo laisvę.

– Tuoj aš jums parodysiu! – toliau šaukia Lela. – Ko neklausot Dali!

Iraklis išvaiko vaikus iš kambario kaip avių bandą. Vas kos niekur nematyti. Paskutinė iš kambario savo kreivomis, plonomis kojytėmis išbėga Stela. Jos nugara šiek tiek sukumpusi, ji vilki tik megztinį aukšta apykakle, sukištą į storas vilnones pėdkelnes. Kambariye pasilieka tik Lela, Iraklis ir Dali. Dali prisėda ant vienos iš geležinių lovų. Ši nuo jos svorio netikėtai įlinksta vos ne iki žemės, ir Dali sumosikavusi rankomis vos nenusirita ant grindų. Iraklis sučiumpa ją už rankų ir padeda jai atsisėsti ant lovos krašto. Dali giliai al suoja.

– Irakli, – sako ji. – Eik pas Cico ir paklausk jos, ar duos man galų gale tą spyną. Jau nežinia kiek laiko man žada ir žada. Tada galėsim pagaliau užrakinti šitas prakeiktas duris, kol kas nors neiškrito, nes tik to mums ir betrūko...

Iraklis išbėga vykdyti nurodymų. Dali įmerkia ranką į kibirą su lietaus vandeniu ir keliskart ja persibraukia per kaktą.

– Daugiau nebegaliu, – sudejuoja ji. Tada kažką prisimena ir šūkteli Irakliui pavymui: – Jeigu pakeliui ką nors sutiksi, pasakyk, kad eitų į valgyklą!

Lela prieina prie balkono durų kiaurymės ir pažvelgia žemyn. Įsivaizduoja, kaip pro ją išstumia Vano – istorijos mokytoją, einantį ir direktoriaus pavaduotojo pareigas. Ji užklumpa Vano visiškai nepasiruošusį. Jis pamano, kad čia

kažkoks nesusipratimas... bet tada ima kristi ir pajunta už savęs žiojinčią tuštumą. Žvelgia į Lelą plačiai už akinių atmerktomis akimis, bet jos veide neišvysta nė ženklo išgąščio ar susirūpinimo, kad regi jį čia pat krentantį iš penkto aukšto. Jo veidas išblykšta visai kaip prieš tai Pako, smakras mėslungišškai sutrūkčioja. Vis dar įsmeigęs akis į Lelą jis girdi ją sakant: „Mirk, močkrušy!“ Jis žnektelėja į betono nuolaužų krūvą ant žemės, iš jo gerklės sklinda duslus kriokimas.

– Va spyna, – sako Iraklis.

Lela atsigręžia. Dali jau kažkur dingusi.

– Cico sakė, kad Dali tegul užrakina duris ir atiduoda raktą... Nežinau... Bet šita normaliai neužsirakina. Cico ją nukabino nuo pašto dėžutės.

Lela paima iš Iraklio mažytę spyną ir ją apžiūri.

– Šitokia spyna nieko nesulaikys... – sako ji.

Jie išeina iš kambario. Lela uždaro duris, užkabina mažąją spynelę ir užrakina. Atiduoda raktą Irakliui. Tada tikrin-dama stumteli duris, ne iš visų jėgų, o tik maždaug taip, kaip jas pastumtų, pavyzdžiui, Stela.

Jie patraukia koridoriumi. Iraklis vos siekia Lelai iki pečių. Lela prisidega cigaretę. Jiedu pamato Stelą, kuri netikėtai išbėga iš kito kambario, atrodo sutrikusi ir, regis, nežino, kur eiti.

– Dabar į valgyklą! – sako Iraklis.

Mergaitė nubėga, o jiedu lėtai nulipa laiptais.

– Nusivesi mane paskambinti? – klausia Iraklis Lelos.

– O tu visai kvailas, žinai? – sako Lela. – Nustok pagaliau save apgaudinėti ir šitaip žemintis!

Lauke, priešais pastatą, ant plataus šaligatvio stovi mėlynas autobusiukas. Jis priklauso Avto, kūno kultūros mokytojui. Iš administracijos pastato išeina Sergo. Jam dešimt metų. Paspaudęs po pažastimi nešasi kažkokią rausvą medžiagą. Paskui jį pasirodo Kolia, vilkdamas kojas, nunarinęs galvą. Pažiūrėjęs nesuprasi, kiek Koliai metų – lygiai taip pat gali būti dešimt, o gali ir penkiolika.

„Iškart matosi, kad Kolia atsilikęs, – galvoja Lela. – Kai kada iškart gali pasakyti, kai kada ne. Sergo kitoks, Iraklis irgi...“

– Į valgyklą, dabar! Dali liepė! Serioža, Kolia! – šaukia Iraklis.

Sergo nekreipia dėmesio į Iraklį ir toliau eina savo keliu. Kolia suabejojęs stabteli, tada pasuka link valgyklos.

– Kur eini? – klausia Lela Sergo.

Berniukas pražygiuoja pro Lelą ir eina link vartų.

– Į parduotuvę.

– Ko tau parduotuvėj?

– Cico liepė ten nunešti suknelę.

Jis vikriai kaip burtininkas išskleidžia rausvąją medžiagą ir apsisuka ant kulno, rodydamas ją Lelai. Lela nepatikliai stebeilijasi į jį. Sergo nusijuokia.

– Ką, netiki? – jis prisideda suknelę sau prie kūno. – Gražu?

– Aha, žiūrėk, kad kas nepagrobtų, – sako Lela ir eina į valgyklą.

Cico, mokyklos direktorė, dažnai šitaip keičiasi drabužiais su Zaira, kuri kitapus gatvės turi parduotuvėlę ir

prekiauja visokiomis smulkmenomis. Zairos vyro sesuo iš Turkijos parveža įvairių daiktų. Kartais Cico įsigyja jos parvežtų drabužių iš Zairos. Ši suknelė jai pasirodė graži, bet netiko, tad teks ją gražinti Zairai. Sergo dar kurį laiką pastovi, rūpestingai lankstydamas suknelę, tada išskuba pro vartus.

Artėdami prie valgyklos, Iraklis su Lela užuodžia iš jos sklindantį stiprų keptų bulvių ir svogūnų kvapą. Lela paskutinį kartą įtraukia cigaretės dūmo ir numeta nuorūką ant žemės, o kitą akimirką staiga atsisuka išgirdusi garsų trenksmą ir veriantį automobilio stabdžių cypimą. Garsai atsklinda iš gatvės. Lela stengiasi ką nors išžiūrėti per tankiai sužėlusias egles. Iraklis jau bėga link vartų... Iš sarginės šlubčiodamas išskuba Tarielis, luošas vidutinio amžiaus vyriškis, kuris visada, nesvarbu, koks oras, vilki tą pačią seną odinę striukę. Bebėgdamas jis pargriūva. Iš gatvės girdėti šūksniai.

Išnirusi iš vėsaus baltųjų eglių šešėlio Lela pajunta gatvėje tvoskiantį karštį. Plieskia vidurdienio saulė, kiek akys užmato jokio pavėsio – tik keletas į gatvę išbėgusių žmonių meta virpančius, neramius šešėlius sau po kojom. Netoliese pusiau išlėkęs iš kelio stovi automobilis. Iš jo išlipa vidutinio amžiaus vyriškis, palieka dureles atidarytas ir sutrikęs, it apdujęs puola kažkur bėgti. Tarielis ir Iraklis jį nusiveja, o Lela nesąmoningai nuseka jiems iš paskos. Ji tuoj pat pamato Sergo, gulintį ant šaligatvio. Šalia sustoja kitas automobilis, pasigirsta uždaromų durelių trenksmas, kažkieno žingsniai ant asfalto. Lela neatitraukdama akių žvelgia į nejudantį

Sergo ir jai pasirodo, kad jis šiek tiek virpa. Aplink girdisi padrikos frazės: „Aš važiauvau, o jis staiga išbėgo į gatvę...“, „Aš gydytojas...“, „Kvieskit greitąją...“

Tarielis ir Iraklis atsargiai prisiartina prie Sergo.

– Sergo! – šūkteli Iraklis. – Serioža!

Jie apverčia Sergo ant nugaros ir pamato, kad jis visas kruvinas.

– Serioža! – Lela švelniai paliečia jo petį.

Tada kažkoks nepažįstamasis šurkščiai ją pastumia, priklaupia prie Sergo ir uždeda du pirštus jam ant kaklo. Lela traukiasi į šalį, prilaikydama išblyškusį Iraklį. Abu neatitraukia akių nuo Sergo. Nuo žmogaus sklinda nemalonus kvapas, prasagstyti marškiniai atidengia išpampusį pilvą, nuo gėrimo raudoną spalvą įgavusią odą. Jo purvini pirštai atsiduria ant trapaus, gležno Sergo kaklelio. Lelai atrodo, lyg žmogus laikytų prie jo grasinamai prispaudęs durklą, versdamas Sergo išduoti paslaptį. Bet Sergo nė nekrusteli. Nei durklas, nei aplink susibūrę žmonės jo visai negąsdina. Sergo neišduos savo paslapties.

– Kas atsitiko? – išgirsta Lela pažįstamą balsą ir atsigręžia.

Prie mokyklos vartų stovi Cico. Ji kaip visada gražiai apsirengusi, su trumpu juodu sijonu, aukštakulniais lakuotos odos bateliais ir puošnia žalia palaidinuke. Juodas brangakmenis kaip švytuoklė siūbuoja jai ant krūtinės. Ji pribėga kaip įmanydama greičiau, tiksliau, taip greitai, kaip įstengia savo sunkiomis kojomis, išblyškusi lyg vaiduoklis. Vėl girdėti pavienės frazės: „Greitoji...“, „Jis išbėgo į gatvę...“, „Išdygo

kaip iš po žemių...“ Cico prieina prie kitų ir paklaikusiom akim žiūri į Sergo, į kraujo pėdsakus ant asfalto. Ant kelio guli rausvoji suknelė, paminta po kažkieno batu, aptaškyta krauju.

Vyrai apžiūri Sergo. Kažkas sako, kad jis kvėpuoja. Iš netoliese esančio sodo padvelkia vėjelis, tarsi ramindamas susirinkusiuosius. Kažkas paskambina telefonu ir diktuoja adresą: „Dar visai mažas vaikas...“

Gatvėje pamažu renkasi žmonės. Atrodo, lyg visą laiką būtų slėpęsi kažkur kitapus šios apleistos, saulės kepinamos gatvės, laukdami, kol galės išlįsti iš savo slėptuvės. Viena kaimynė pastebi, kad Zaira nualpo, ir paprašo vandens. Zaira be sąmonės susmukusi ant šaligatvio, jos storos, ištinusios kojos nepadoriai pražergtos. Nežinia iš kur išdygęs Avto prilaiko ją už stambios nugaros. Pasigirsta įsakmus vyro balsas, prašantis žmonių pasitraukti ir palaisvinti vietas. Sergo paguldomas ant kažkieno švarko. Prie Cico prieina Tarielis.

– Jau iškvietėm greitąją, – praneša jis.

– Dieve gailėstingas... – sako Cico. Jos veidas papilkėjęs, akys pilnos ašarų. – Kaip jis, ar labai blogai?

– Labai blogai, – atsiliepia Tarielis ir grįžta prie vyrų.

– Nesijaudinkit, ponია, – ramina iš kažkur atsiradęs nepažįstamas vyriškis, plikas, bebarzdis ir raudonskruostis. – Nėra ko pulti į paniką, jie juo pasirūpins. Pabūkim čia, neikim artyn, kad būtų daugiau oro. Ko norit – ar kad pirma pasirūpintų vaiku ar ja? – jis smakru parodo į Zairą, kuri jau peikėjasi, bet vis dar sėdi susmukusi ant šaligatvio, atsirėmusi į Avto petį. Ta pati kaimynė tiesia jai vandens stiklinę.

Cico kuri laiką pastovi nė nekrusteldama. Jos veidas ir kaklas taip sutinę ir išmušti raudonomis dėmėmis, kad atrodo, jog ji serga tymais. Žengia kelis žingsnius į priekį, pasilenkia pakelti suknelės ir greitai ją sulanksto, saugodamasi, kad ant rankų nepatektų kraujo. Ji pamato į ją žiūrinčią Lelą...

– Štai, – sako ji. – Paimk, tik atsargiai... Bėk ir padėk į mano stalo stalčių! Ir niekam nieko nesakyk, nesvarbu, ko klaus, supratai?

Lela įdėmiai žvelgia į suprakaitavusį Cico veidą. Mėgina surikiuoti mintis, ką nors pasakyti, bet neįstengia. Paima suknelę ir nubėga. Bėga kiek įkabindama, lyg šitaip galėtų išgelbėti Sergo. Bėgdama pro baltąsias egles pamato iš valgyklos ateinančią Dali, paskui kurią seka ilga vora vaikų. Kuri laiką Dali primena dvasininką, lydimą savo avelių, šios vis dėlto netrukus ją beveik lenkia, ir ji kone paskęsta lekiančių vaikų būryje.

Lela įeina į administracijos pastatą ir pasuka link Cico kabineto. Kitaip nei bendrabučio pastate, čia durys apmuštos minkšta oda. Įėjusi vidun Lela iškart atidaro stalo stalčių. Jame guli didelė pusiau nuvalgyta šokolado plytelė. Lela sukiša sukruvintą suknelę į vidų ir uždaro stalčių. Ant Cico stalo guli vos keli daiktai – nedidelė laminuota šventojo Jurgio ikona, atremta į pieštukinę, dienynas ir į vandens stiklinę pamerktas augalas. Stalo viršus uždengtas storu stiklu, po kuriuo paspaustas kalendorius, nespalsvota Gregorio Peko nuotrauka ir dviejų Cico vaikų dokumentinės nuotraukos.

Lela sugrįžta į gatvę. Per tą laiką, kol jos nebuvo, atvažia-vusi greitoji išsivežė Sergo. Zairos taip pat niekur nematyti, tik žmonės sustoję būreliais kažką aptarinėja. Tarp jų Lela atpažįsta rajono inspektorių Piruzį, žmogų iš Charagaulio*, ku-rio geraširdiškas veidas ir gilios, liūdnos akys atrodo gerokai per švelnūs kaip policijos pareigūnui. Jis paėjęs į šalį kalbasi su automobilio vairuotoju. Cico, Dali, Tarielis ir dar keletas kaimynų taip pat vis dar čia. Dar stoviniuoja keli jauni vyrai, tarp jų ir kaimynas Koba – lieso veido jaunuolis juodais garbanotais plaukais, nuo smilkinių plinkančia aukšta kakta ir ilga nosimi. Jis atrodo susinervinęs. Lela pastebi Kobą. Koba taip pat ją pastebi, bet nė vienas nepasisveikina. Iš mokyklos atėję ir keli vaikai. Pirmą kartą gyvenime jie klauso Dali, nes Dali verkia. Jie nuseka jai iš paskos per gatvę ir dingsta kieme tarp eglių.

Vakare juos pasiekia žinia apie Sergo mirtį.

Kitą rytą visoje mokykloje labai tylu.

Pamokos atšauktos.

Pasirodo Vano, aukštas, suvytęs vyras rūpestingai pa-kirptais juodais, vešliais, kiek žilstelėjusiais ūsais ir ant plin-kančios galvos nuo smilkinio užšukuota plaukų sruoga. Vano visada vilki tamsiai pilką švarką ir kelnes. Kartais šaltomis žiemos dienomis po švarku jis pasivelka rombais margintą megztinį, o lauke spaudžiant žvarbiam šalčiui būna įsisupęs į

* Vakarų Sakartvelo regionas.

pilką paltą ir visada tokiu pat mazgu užsirišęs žalią rombais margintą šaliką.

Vano niekad nesišypso. Neprataria nė žodžio išėjęs iš klasės į vaikų pilną koridorių ar praeidamas pro mokytojas, sėdinčias mokyklos kieme. Tik vos pastebimai linkteli plinkančią galvą, jei tai galima vadinti pasisveikinimu.

Sergo kūną atgabena iš ligoninės ir paguldo sporto salėje, administracijos pastato rūsyje su grotomis ant žemai įstatytų langų. Salė beveik tuščia, tik prie sienų pritaisytos kelerios medinės kopėtėlės ir šen bei ten pristatyta senos sportinės įrangos. Kiekvienas salėje ištartas žodis ir net kvėpsnis nu sklinda per ją kaip dūmas, išsisklaidydamas tuščiuose kampuose. Sergo guli salės viduryje. Vaikai sėdi ant ilgų medinių palei sienas sustatytų suolų, tik retsykais išdrįsdami pašnibždom persimesti vienu kitu žodeliu, žiūrėdami į Sergo kūną, paguldytą ant Avto stalo.

Sergo partrenkęs vairuotojas stovi mokyklos kieme su dar ketvertu vyrų. Visi atrodo ramūs ir susikaupę. Įspūdis šiek tiek keistas: jie stovi čia pat, ant purvino kiemo grindinio, bet atrodo, lyg būtų visai ne čia. Pažvelgęs iš šalies gali pamanyti, lyg atsitiktinai išlipo ne toje stotelėje ir dabar kantriai laukia kito autobuso, kad galėtų kuo greičiau iš čia ištrūkti.

Vyrus smalsiai stebi grupelę prie gretimo daugiabučio susibūrusių kaimynių. Jos bando įvardyti, kuris iš jų žudikas. Viena jų, Tina, vidutinio amžiaus moteris nesveika koja, besiramščiuojanti lazdele, jį atpažįsta ir perveria įdėmiu žvilgsniu. Dabar ir kitos moterys sužiūra į vairuotoją. Vien to fakto, kad jis partrenkė Sergo, o dabar atvirai ir drąsiai

stovi tarp kitų ir leidžiasi apžiūrinėjamas, pakanka sukelti savotiškai pagarbai.

– Vis dėlto čia ne jo kaltė, – sako Venera, į šeštą dešimtį įkopusi moteris trumpais žilais plaukais ir nedideliu aplink kaklą apvyniotu perlų vėriniu.

Tina, regis, netiki jos žodžiais, prisimerkusi priekaištingai stebi kieme stoviniuojantį vairuotoją.

– Jis nėra blogas žmogus... Iš pradžių buvo užsakytas cinkuotas karstas, bet jis pareikalavo, kad būtų medinis. Ir kapu pasirūpino... Vaiką būtų laidoję benamių kapinėse – nei antkapio, nei užrašo.

– Ak... – Tina pagyvėja ir net prasižioja iš nuostabos kaip žuvis, parodydama mažus smailius papilkėjusius dantis.

– Kitas jo vietoj nė nebūtų atėjęs, – sako Venera. – Juk nėra kam atsiskaitinėti – nei tėvams, nei policijai.

– Ak! – toliau stebisi Tina.

Mokykloje tvyro sąmyšis. Visi, regis, tikėjosi, kad Sergio kūnas iš ligoninės bus nugabentas tiesiai į kapines, o ne atgal į mokyklą.

Į sporto salę įžengia Vano su Cico. Cico vis dar atrodo nerami. Nervingai kiša rankas į sijono kišenes, tada jas ištraukia, žvilgčioja į Avto stalą taip, lyg ant jo gulėtų ne Sergio kūnas, o bomba, dėl kurios viskas gali bet kurią akimirką išlėkti į orą.

Lela sėdi su mažiausiais vaikais. Stela išsigandusi glaudžiasi prie jos ir bando išsiaiškinti tiesą.

– Jis numirė? Sergio numirė? – klausia vos judindama lūpas, išplėtusi akis.

NANA EKVTIMIŠVILI (g. 1978) – Tbilisyje gimusi Sakartvelo kino kūrėja ir rašytoja. Autorė yra laimėjusi daugybę tarptautinių prizų kaip filmų režisierė ir scenaristė. „Kriaušių laukas“ – pirmasis jos romanas. Knyga pelnė įvairių apdovanojimų arba buvo jiems nominuota, tarp jų – *International Booker Prize*, *Warwick Prize for Women in Translation*, *EBRD Literature Prize*, *Saba Literary Prize* už geriausią debiutą.

XX a. pabaigos Tbilisis. Santvarkų pervartą patiriančio miesto gatvėse vyksta rūpus, laukinis gyvenimas, o tolimame jo pakraštyje tebeveikia vadinamoji Idiotų mokykla – oficialiai skirta protiškai atsilikusiems mokiniams, bet tapusi namais daugybei beglobių vaikų. Kiekviena diena Idiotų mokykloje – tai kova už išlikimą, kurio jos auklėtiniai siekia kiekvienas savaip, kartu atrasdami draugystę ir vienas kito palaikymą bei vienintelę šeimą, kurią jiems tenka pažinti.

Aštuoniolikmetė Lela ką tik pabaigė Idiotų mokyklą, bet dar pasilieka joje gyventi – kol apsispręs, ką nori veikti toliau. Ir kai į mokyklą kreipiasi pora iš JAV, norėdama įsivaikinti devynmetį Iraklį, mergina supranta privalanti padaryti viską, ką gali, kad padėtų berniukui. Net jei geriau nei kas kitas žino, kokias paslaptis saugo prie mokyklos žaliuojantis gražius, bet vaisių niekada nesunokinančius kriaušių laukas ir su kokiais pavojais jai teks susidurti bei kokius šturpius dalykus turės iškelti į dienos šviesą.

Jei reikėtų knygą rekomenduoti draugui, ją apibūdintčiau pirmiausia kaip labai įdomią pažintį su Sakartvelu. Autorė atskleidžia neįtikėtinais detalų, autentišką, nuoširdų ir nepaprastai realistišką XX a. paskutinio dešimtmečio Sakartvelo paveikslą. Ir suderina beveik neįmanomus dalykus – labai sudėtingas, jautrias, aktualias, dėmesio reikalaujančias temas ir lengvumą, žaismingumą, optimizmą, kurie „Kriaušių lauką“ paverčia lengvai skaitomu feel-good nuotykių romanu, kuriančiu įtraukiantį savo pasaulį, labai savitą tikrovę ir kartu nagrinėjančiu aktualiausias problemas.

Knygos vertėja Kotryna Garanašvili

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt